

INHOUD

- 1 **Vlaanderen**
Meer vis in Zeeschelde, maar rivier blijft vervuild
- 3 **Vlaanderen**
Hoe geven we vissen de vrije loop?
- 4 **Wallonië**
Dender (vervolg):
het Riviercontract in de slop?
- 6 **Brussel**
Een nieuw beleid voor de Brusselse rivieren en hun valleien
- 8 **Frankrijk**
Reïntegratie door natuurwerven:
een te exporteren dynamiek
- 9 **Nederland**
Zeeuwse 'groen blauwe oase'
biedt grote economische
kansen
- 10 **Scheldebekken**
Annick Delelis, een optimistische
ex-voorzitter
- 12 **Activiteiten in het Scheldebekken ...**

Redactie en vertaling:

Dolores Baita, Christine Braet,
Gert De Smedt, Olivier Goubault,
Lieven Van den Bogaerd, Tjeu van Mierlo,
Martine Wauters

Vormgeving:

Els Vanhaeght - Angélique Corthals

Drukkerij:

Druk in de Weer
'Grenzeloze Schelde Nieuws' wordt
gedrukt op 100% kringlooppapier met
inkt op vegetale basis.

SECRETARIAAT

v.z.w. Grenzeloze Schelde -
Escout sans Frontières a.s.b.l.
Akenkaai 2bis - B-1000 Brussel
Tel.: +32 2 201 08 08
Fax: +32 2 203 07 09
email: info@gs-esf.be

www.grenzelozeschelde.be

Abonnement 4 nummers/jaar: 7,50 euro
(25 euro voor openbare besturen en
instellingen) op het rekeningnummer
001-2195556-37 (Fortis, België)

Deze nieuwsbrief wordt gepubliceerd
met o.a. de steun van het Vlaams Gewest
(AWZ en AMINAL), het Brussels Gewest
en het Waals Gewest (DGRNE).

VLAANDEREN

Meer vis in Zeeschelde, maar rivier blijft vervuild

Het visbestand van de Zeeschelde gaat er lichtjes op vooruit, maar de ecologische kwaliteit en de graad van vervuiling laten nog te wensen over. Dat is de conclusie van een onderzoek dat werd uitgevoerd door het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer (IBW) en het Laboratorium voor Aquatische Ecologie van de Katholieke Universiteit Leuven. De Zeeschelde is het tijgebonden deel van de Schelde gelegen tussen Gent en de Nederlandse grens.

Vissen en visserij rond 1900

Onderzoek van historische bronnen laat toe een schets te maken van het visbestand en de visserij op de Zeeschelde rond 1900. Dezetoestand kan gelden als referentie waarnaar we kunnen streven bij ecologisch herstel en duurzame ontwikkeling van de Zeeschelde.

De geschreven bronnen geven ook een goed beeld van het verloop van de waterverontreiniging in de Zeeschelde. De visserij was voor de dorpen langs de Schelde immers van levensbelang, maar waterverontreiniging deed deze economische activiteit rond 1900 al instorten.

Het visbestand gaat erop vooruit

In het brakke deel van de Zeeschelde - tussen Antwerpen en de grens met Nederland - wordt vooral zeevis gevangen. We vinden er jonge tong, bot, haring en zeebaars, die in hun eerste levensjaar vanuit de zee de Zeeschelde opzoeken. De Zeeschelde is een soort kinderkamer voor deze soorten. Ze blijven er enkele maanden om snel te groeien en trekken dan opnieuw naar zee, waar ze zich aansluiten bij de volwassen vispopulaties.

In het deel van de Zeeschelde dat bestaat uit zoet water - tussen Gent en Antwerpen - komen bijna uitsluitend riviervissen voor die bestand zijn tegen vervuiling, zoals brasem en blankvoorn.

vervolg op pag.2

Fuikvissen op de Zeeschelde (bron IBW)

De aantallen zijn er laag, wellicht door periodes met zuurstoftekort. Riviervissen die zich voortplanten in zijwateren en natuurlijke overstromingsgebieden, zoals de winde, komen maar sporadisch voor omdat dijken hen de doorgang beletten. De integratie van gecontroleerde overstromingsgebieden zou hier tot het herstel van riviervispopulaties kunnen bevorderen.

De trekvisen uit de Zeeschelde migreren tussen zout zeewater en zoet water. Zalm, steur en elft zijn uit het Scheldebekken verdwenen sinds de jaren 1930. Met fint, spiering, bot en rivierprik daarentegen gaat het de goede kant op, onder meer door de toename van de zuurstofconcentraties in het Scheldewater.

▼ *Scheldevissers te Baasrode (bron IBW)*

Ecologische kwaliteit nog onvoldoende voor Europa

De Visindex laat toe om aan de hand van de vissen die in een waterloop voorkomen een score voor ecologische kwaliteit te geven. Voor de Beneden-Zeeschelde levert dit een onvoldoende op, ondanks de vooruitgang van de laatste tien jaar. Wel zijn er plaatselijke verschillen: de toestand is iets beter ter hoogte van de Nederlandse grens (matige kwaliteit).

▲ *Fuikbemonsteringen op de Zeeschelde (bron IBW)*

voedings- en leefgewoontes maken paling heel bruikbaar. Voor PCB's wordt de norm meestal met een factor 10 overschreden op de Zeeschelde. De concentraties van selenium in de Beneden-Zeeschelde zijn verontrustend hoog.

Van gebromeerde vlamvertragers behoren de waarden tot de hoogste ter wereld aangetroffen in vis. Zelfs DDT, dat al sinds 1974 verboden is, wordt nog steeds in hoge concentraties aangetroffen.

Gebromeerde vlamvertragers worden toegevoegd aan kunststof voor gebruik in computers, televisietoestellen, textiel, isolatiemateriaal. Ze hebben gelijkaardige giftige eigenschappen als dioxines (mogelijk kankerverwekkend, invloed op groei, reproductie en ontwikkeling van het afweersysteem).

Ook voor de ecotoxicologische kwaliteit krijgt de Zeeschelde een onvoldoende. Het blijft dus afgeraden om Scheldepaling te eten!

www.ibw.vlaanderen.be
Sandra Van Waeyenberge (IBW),
sandra.vanwaeyenberge@ibwvlaanderen.be

Vervuilende stoffen in Scheldepaling

Sinds kort worden giftige stoffen, zoals PCB's, pesticiden en zware metalen, ook in vis opgespoord. Het meten van deze verontreinigende stoffen in paling vormt de ecotoxicologische barometer voor de kwaliteit van onze Schelde. Paling kan deze vetoplosbare stoffen goed opstapelen. Maar ook zijn ruime verspreiding, zijn honkvastheid tijdens zijn zoetwaterlevensfase en zijn

▲ *Paling wordt gebruikt als ecotoxicologische barometer (bron IBW)*

Kunstwerken (stuwen, sluizen, terugslagkleppen,...) op onze rivieren en kanalen vormen voor vissen een belemmering voor migratie. Ze kunnen bovendien ook wijzigingen veroorzaken in het ecosysteem, wat de samenstelling en dichtheid van de vispopulatie beïnvloedt. Om het versnipperend effect van kunstwerken te beperken en om te voldoen aan de wettelijke vereisten werd in 2003 door de Administratie Waterwegen en Zeewezen (AWZ) een plan opgesteld voor de sanering van vismigratieknelpunten op de bevaarbare waterlopen.

Constructie voor het afbuigen van de stroming in de nevengeul bij de sluis van Oudenaarde (bron AWZ) ►

Prioritair te saneren waterlopen

De Universiteit Antwerpen (UA) en het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer (IBW) startten in 1998 met het aanduiden van waardevolle waterlopen en strategisch belangrijke verbindingswaterlopen. De vismigratieknelpunten op deze waterlopen zijn aangeduid als prioritair te saneren.

In de databank vismigratie, beheerd door afdeling Water (AMINAL), is van elk geïnventariseerd migratieknelpunt een fiche opgenomen met een beschrijving van de toestand, een prioriteitsaanduiding en mogelijke oplossingen voor het opheffen van de toestand. www.vismigratie.be.

Van de bevaarbare waterlopen is 958 kilometer geselecteerd als prioritair voor vismigratie. Van de 49 geïnventariseerde constructies bevinden er zich 28 op hoofdmigratiewegen of glasaalmigratiewegen. De overige 21 zijn gelegen op een alternatieve hoofdmigratieweg of ecologisch interessante waterloop.

Prioriteitsvolgorde - criteria

Aan de hand van verschillende criteria kregen de vismigratieknelpunten een volgorde van prioriteit toegekend. In de eerste

▼ Paaiplaats aan de nevengeul bij de sluis van Oudenaarde (bron AWZ)

plaats zullen knelpunten aan bod komen op plaatsen waar sowieso op korte termijn werken gepland zijn. De knelpunten worden in stroomopwaartse richting aangepakt per waterloop en daarbij krijgen de knelpunten gelegen op hoofdmigratiewegen en glasaalmigratiewegen voorrang op diegene die gelegen zijn op alternatieve hoofdmigratiewegen of ecologisch interessante waterlopen. Daarnaast speelt ook het ecologisch potentieel van de waterloop (in het bijzonder het bovenstrooms gebied) een rol.

Stappenplan sanering

De sanering van een vismigratieknelpunt verloopt in vijf stappen:

- 1 De ecologische voorstudie moet uitmaken of de constructie daadwerkelijk een barrière vormt.
- 2 De technische studie omvat een modelberekening en/of een fysisch model met experimenten.
- 3 De uitvoeringswerken/saneringsmaatregelen zelf kunnen gaan van een eenvoudige beheermaatregel tot het construeren van een vistrap.
- 4 Van de saneringswerken gebeurt een evaluatie en/of monitoring en dit zowel op ecologisch als technisch-waterbouwkundig vlak.
- 5 Op basis van de evaluatie en/of monitoring worden eventuele aanpassingswerken voorgesteld.

De eerste uitvoeringswerken: nevengeul in Oudenaarde

In het kader van de vernieuwing van de stuwsluizen op de Bovenschelde te Asper, Oudenaarde en Kerkhove besloot de afdeling Bovenschelde van AWZ de nieuwe infrastructuur zodanig aan te leggen dat ze geen belemmering vormt voor de vismigratie. De afdeling Waterbouwkundig Laboratorium en Hydrologisch Onderzoek onderzocht daarom in samenwerking met het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer de mogelijkheden om een vispassage te bouwen.

In eerste instantie spitste het onderzoek zich toe op een vispassage met V-vormige trappen, maar omdat hierbij zware technische constructies nodig zouden zijn werd geopteerd te werken met een visnevengeul.

Om de stroomsnelheden te verlagen, worden natuurlijke materialen gebruikt, zoals waterplanten, boomstammen, grote stenen, ... Dit levert meer natuurlijke habitats op en verhoogt de ecologische waarde van de constructie. De nevengeul is ook beter inpasbaar in de omgeving. De werken aan de nevengeul in Oudenaarde zijn beëindigd in het najaar van 2004. In een volgende fase (voor 2004-2006) komt de ontubbeling van de stuw in Asper aan bod.

Gert De Smedt

Gebaseerd op een tekst van Nathalie Devaere
(AWZ – Cel Integraal Waterbeleid) n.a.v.
de cursus natuurtechnische milieubouw
10/09/2004

De laatste twee jaar is het Riviercontract Dender stuurloos geworden; bijna geen enkele actie werd nog ondernomen. Sinds de officiële ondertekening in 1997 heeft het contract wisselvallige tijden gekend. Waarom deze ademnood? Wat zijn er mogelijke oplossingen voor?

Een riviercontract op het dode punt ?

Het Riviercontract Dender, een van de oudste in Wallonië, heeft verschillende realisaties op haar palmares zoals het terugdringen van bepaalde zware vervuiling op de Dender en haar zijrivieren, de publicatie van een tijdschrift (tot in 2002) en een cartografische inventaris van de toestand van de waterlopen.

Sinds maart 2003 heeft het Riviercontract geen coördinator meer. De gemeenten betalen hun deel met tegenzin en daardoor droogt de co-financiering door het Waalse Gewest op. De balans van 2003 en 2004 is heel mager.

Buiten enkele vergaderingen van het Riviercomité en enkele werkgroepen met als doel het riviercontract opnieuw te lanceren – maar die zonder gevolg bleven – gebeurde er niets. Vandaag wacht het riviercontract nog altijd op de aanstelling van een coördinator (de procedure daarvoor loopt al sinds de lente van 2004).

Het is moeilijk om vandaag een objectief zicht te hebben op de acties die in het verleden ondernomen werden. Objectieve criteria, meetresultaten van de acties en evaluaties van hun impact (zoals bv. de evolutie van de toestand ter plaatse sinds 1993) zijn er immers niet. Zelfs de webstek van het Riviercontract Dender blijkt vastgeroest in 2002.

Wat zijn de oorzaken van het vastlopen ?

Sinds de start van het Riviercontract Dender zijn er communicatieproblemen die de samenwerking tussen de verscheidene gemeenten die het Riviercontract ondertekend hebben, bemoeilijken. Vooral de uiteenlopende (en niet altijd uitgesproken) interesses en motivaties tussen de verschillende partijen komen de samenwerking niet ten goede. Ath bijvoorbeeld, dat de grootste financiële inspanning doet en waar zich de zetel van het Riviercontract bevindt, is voorstander van acties voor de renovatie en herwaardering van de Dender zelf. Met dat standpunt is niks mis, maar het geeft de meer landelijke gemeenten die verder van de Dender af liggen wel het beeld van een maximale concentratie van het contract op één gebied.

Andere oorzaken (of moeten we zeggen gevolgen) liggen dieper: het ontbreekt het Riviercontract Dender aan elementen die moeten toelaten om de acties te evalueren en laten evolueren. De belangrijke vermindering van de meest zichtbare vervuiling heeft misschien de mobilisatie van de plaatselijke actoren verminderd. Maar de erosieproblemen en de overstromingsproblematiek zijn vandaag niet minder dwingend. De rol van een coördinator bestaat er hoofdzakelijk in voor dynamiek te zorgen en de actoren te stimuleren. De veelvuldige veranderingen van coördinator, gevolgd door lange vakanties, hebben daarom zeker niet bijgedragen tot de verbetering van de situatie.

Naturelles et de l'Environnement) streeft ernaar om middelen te ontwikkelen (zoals een analyseschema voor op het terrein) die in heel het gewest gebruikt kunnen worden (en die dus vergelijkbare resultaten geven). Moet deze expertise en de wetenschappelijke, sociologische en technische ondersteuning niet meegenomen worden in het Riviercontract?

Noteren we ook nog dat de actuele sociaal-economische theorieën ervan uitgaan dat optimale samenwerking in de praktijk niet mogelijk is met alle betrokken actoren (zeker in het geval van een Riviercontract), maar beter met een beperkt aantal actoren die zich achter sterke en samenhangende doelstellingen scharen. Een fundamentele handicap van de riviercontracten? Misschien is het nodig om het riviercontract te herlanceren en de belangrijkste uitdagingen en/of werkgroepen rond gebieden en/of meer samenhangende doelstellingen te definiëren?

Eén zaak is zeker. Geen enkel riviercontract kan functioneren zonder een coördinator die de acties structuur geeft, waakt over de goede uitvoering, de optimale medewerking van de verschillende actoren in het bekken beheert... Laten we hopen dat er snel een oplossing komt in 2005.

Olivier Goubault

Hoe kunnen we het riviercontract opnieuw lanceren?

Een riviercontract moet het vooral hebben van veel lokale goodwill en de gemeenten zijn daarvoor de belangrijkste actoren. Daarnaast zijn ook de actoren uit het middenveld (zoals natuur- en milieuverenigingen, bewonercomités, bedrijven, ...) onmisbare partners. Zij moeten in de toekomst meer betrokken worden bij het contract.

De herdefiniëring van de doelstellingen, het opmaken van een actieplan dat gebaseerd is op recente gegevens en dat een duidelijke planning bevat, de herverdeling van de taken en de middelen en het opstellen van deadlines en objectieve evaluatiecriteria kunnen eveneens een waardevolle aanzet vormen.

Tot vandaag speelt het Waalse Gewest louter de rol van geldschietster en werkt het mee aan een deel van de acties van het contract uit via de verschillende diensten die erbij betrokken zijn. Deze diensten hebben een zekere expertise opgebouwd in riviercontracten. De cel Riviercontracten van de DGRNE (Direction Générale des Ressources

Inventaris van de zwarte punten op de Dender

In 1993 maakte het riviercontract een inventaris van de knelpunten van de waterlopen in het Denderbekken. Die inventaris werd gedeeltelijk vernieuwd in 2002 en 2003.

De inventaris somt meer dan vierhonderd prioritaire veranderingen op aan de waterlopen in het bekken van de Dender.

De zones onderhevig aan **erosie** liggen voornamelijk in landelijk gebied, voor meer dan 50% in weilanden. De Westelijke Dender stroomafwaarts Leuze kenmerkt zich door een algemene erosiezone van bijna tien kilometer.

De **slechte waterafvoer** en de erbarmelijke toestand van de **kunstwerken** vinden hun oorzaak vooral in landelijk gebied: aangeaarde of overwelfde beken, verzakkingen van de oevers, beschadigde landelijke wegen (en bruggen) en obstakels in de bedding van de waterlopen.

De **lozingen van afvalwater** situeren zich vooral in verstedelijkt en half-verstedelijkt gebied en zijn vooral afkomstig van de huishoudens.

Bij negen van de twaalf gemeenten die in 2001-2002 getroffen werden door **overstromingen**, is door middel van een enquête ook een inventaris opgemaakt van de overstroomde gebieden.

Sinds 1996 heeft het Brussels beleid ambitieuze en originele doelstellingen voor het beheer van de waterlopen en hun valleien. Maar de uitvoering op het terrein lijkt verre van zelfsprekend. De natuur- en milieuverenigingen vragen de gewestelijke regering om nog vóór 2010 een vernieuwd en ambitieus beleid uit te stippelen voor de Brusselse valleien.

Het gevoerde beleid ...

Het **blauwe netwerk** moet opnieuw leven brengen in de Brusselse waterlopen, vijvers en resterende waterrijke gebieden. Daarvoor zijn vijf maatregelen bepaald.

- 1 Het verzekeren van de gescheiden afvoer van regenwater.
- 2 Het ecologisch herstellen van de betreffende gebieden én, waar mogelijk, het herstellen van de continuïteit van de rivieren.
- 3 Het herwaarderen van deze gebieden op landschappelijk, recreatief en urbanistisch vlak.
- 4 Het beheren ervan om hun ecologische rijkdom te vrijwaren.
- 5 Het controleren en garanderen van de waterkwaliteit door vervuilende lozingen te weren.

Het **groene netwerk** moet de groene ruimtes met elkaar verbinden en hun multifunctionaliteit verder ontwikkelen, waarbij de ecologische functies meer in rekening worden gebracht.

De toepassing van de Vogel- en Habitatrichtlijn werd in 2003 geconcretiseerd door de aanduiding van beschermde gebieden, het zogenaamde 'Natura 2000-netwerk' (bijna 12% van de oppervlakte van het Gewest). Een groot deel van die gebieden situeert zich in het Zoniënwoud, maar de andere zijn vooral de waterrijke en vochtige gebieden in de valleien van de Woluwe, de Pede, de Molenbeek, de waterlopen in Ukkel, ...

Het Brussels Instituut voor Milieubeheer is belast met de uitvoering van deze beleidsmaatregelen.

en de beperkingen ...

Ook andere beheerders zijn betrokken bij het beheer van de waterlopen. Maar hun doelstellingen kunnen soms in tegenspraak zijn met de ecologische functies - zoals bij de afvoer van regenwater of de afvoer van afvalwater naar waterzuiveringsinstallaties. Zo bijvoorbeeld ontvangt de Zwartebeek na haar transformatie tot collector in 1999 al het water van de Geleysbeek en haar Ukkelse bijrivieren.

Het ecologisch beheer blijft beperkt tot enkele gewestelijke groene ruimtes en natuurgebieden. De overige gewestelijke, gemeentelijke of privé-groene ruimtes zijn eerder in functie van recreatie of landschap beheerd.

◀ Een contradictie? De ecologische inrichting van een waterpartij (Silex-domein) versus de 'landschappelijke' inrichting van een waterloop (openlegging van de Woluwe)

De belangrijkste werken zijn uitgevoerd door privé-ondernemingen die soms weinig ecologische methodes en technieken toepassen. Zelfs al zijn bepaalde werken op ecologisch gebied geslaagd (zoals bv. aan het Rood Klooster), andere zijn dat veel minder (bv. het opnieuw openleggen van de Woluwe).

Het gebrek aan overleg met de andere Gewesten kan ook vaak voor problemen zorgen: bouw van afvalwatercollectoren op de grens van waterrijke gebieden, lozing van afvalwater en overstortwater stroomopwaarts van waterlopen of waterrijke gebieden, ... (bv. in de Pede en de Vogelzangbeek in Anderlecht)

De hoofdlijnen uit het groene en blauwe netwerk zijn hernomen in het Gewestelijk Ontwikkelingsplan. Maar het gebrek aan een echte financiële en concrete planning staat de coherentie van de gerealiseerde acties in de weg.

De doelstelling van het programma Natura 2000 is ambitieus, maar met welke middelen kan men ze bereiken?

De verwachtingen van de natuur- en milieuverenigingen

De natuur- en milieuverenigingen stellen 5 denkpistes voor:

- 1 De uitwerking van een nieuw richtplan voor het groene en blauwe netwerk en van een algemeen beheerplan voor de zones die opgenomen werden in Natura 2000, met inbegrip van een concrete planning wat betreft uitvoering en financiering. Voldoende financiële middelen en personeel moeten worden voorzien voor een daadwerkelijke uitvoering van dit beleid.
- 2 De organisatie van een regelmatig overleg tussen de verschillende betrokken partijen (ook met de andere Gewesten). Dit overleg zou georganiseerd kunnen worden per vallei, de meest logische geografische structuur.
- 3 De ontwikkeling van nieuwe, veelzijdige en flexibele beschermingsmiddelen, aangepast aan elke situatie, zoals bv. een riviercontract voor de Woluwe, een Natuurpark in de Pedevallei, ...
- 4 De bevordering van een echte publieke participatie zowel op het niveau van de plannen en projecten als op het niveau van de concrete uitwerking door de oprichting van begeleidingscommissies.
- 5 De opmaak van een algemene stand van zaken en een regelmatige evaluatie van het gevoerde beleid (met meetbare indicatoren).

▲ Een aandachtspunt is het zorgen voor continuïteit van de waterlopen in Brussel.

Met die maatregelen zou het Brussels Gewest ook beter kunnen beantwoorden aan de eisen en termijnen die de Europese wetgeving met betrekking tot water en natuur oplegt.

Olivier Goubault
Coördinatie Zenne

Harry Mardulyn
Bruxelles-Nature

In Frankrijk maakt het dagdagelijkse beheer van oevers en bermen van waterlopen deel uit van herscholingswerven. Een interessante manier om milieu en sociaal werk te laten samengaan. Een voorbeeld met de vereniging CANAL uit Tourcoing.

Werven met een sociale doelstelling

Sinds 1999 brengt de vereniging CANAL – Vereniging van Sociaal Nut – herscholingswerven tot stand waar kansarmen aan de slag kunnen (bv. 'leefloen', langdurige werkloosheid, criteria voor lokale herplaatsingsplannen, ...). Elk jaar worden meer dan 120 personen tewerkgesteld op deze herplaatsingswerven.

De werf wil in beperkte tijd vooral een kans bieden om personen in een instabiele situatie te laten wennen aan werk. Een individuele sociale begeleiding draagt hiertoe bij.

Waarom milieu en natuur gebruiken?

Op deze 'sociale werkplaatsen' wordt het leefmilieu op een positieve manier gebruikt om een actieve en aangepaste opvoedkunde in praktijk te brengen. 'Werken aan een beter milieu' heeft talrijke voordelen: het buitenwerk laat toe zich te bevrijden van de benauwdheid van de opsluiting in de gevangenis, werk dat zichtbaar is in het dagelijkse leven en nuttig is voor de maatschappij, een diversiteit aan taken, directe waardering en erkenning van het geleverde werk,...

Met een positieve impact op het milieu

Deze werven focussen vooral op de groene ruimten, natuurlijke ruimten en meanders waarvan het beheer traditioneel (parkbeheer) of gedifferentieerd gebeurt. De belangrijkste werf van de vereniging is het Kanaal van Roubaix.

De vereniging zorgt voor een basisvorming over milieu en prent haar werknemers daarbij de geest van duurzaam beheer goed in.

De dienst animatie (5 opgeleide animatoren) ondersteunt deze acties door educatie rond milieu en het patrimonium. De rondleidingen op de werven zetten de werknemers en hun werk in het zonnetje.

De werven laten zachte, regelmatige tussenkomsten toe en verzekeren een dagelijkse aanwezigheid op de sites. Deze aanwezigheid draagt bij tot meer burgerzin, de vermindering van vandalisme en smeedt banden tussen de overbewoners. De bevolking zal de site hoger gaan waarderen.

Welke toekomst voor deze werven?

De explosie van de solidaire economie van de laatste jaren heeft bijgedragen tot een erkenning van het 'menselijk' en professioneel nut van de doorstromingsprogramma's.

Trouwens, de contracten met de personen in herplaatsing konden rekenen op een belangrijke staatssubsidie. De beperkte looptijd van deze gesubsidieerde contracten maakt een verhoging van de financiële bronnen, die meer en meer gedecentraliseerd zijn, noodzakelijk. Ook moeten er nieuwe perspectieven gezocht worden voor projecten die minder afhankelijk zijn van herplaatsingscriteria.

In Frankrijk is de structurele hulp aan verenigingen zeer beperkt. De gesubsidieerde contracten gaven hen weer wat zuurstof. De verandering van deze contracten brengt nu niet alleen de herscholingswerven in gevaar, maar ook talrijke milieuverenigingen en milieueducatieve centra.

De 'sociale werkplaatsen' willen nu een netwerk vormen waarin hun sterke punten kunnen worden samengebracht. Ze trachten eveneens directe prestaties te ontwikkelen, of zich om te vormen tot onderneming voor herplaatsing. Maar weinig geldschietters verkiezen de sociale reclassering boven een directe toegang tot arbeid. Maar de sociale dimensie van het project laten schieten, valt eigenlijk allesbehalve te rijmen met de professionele herplaatsing.

Daniel Leman (association CANAL)
dleman@nordnet.fr

CANAL is een actieve partner in de 'Rivierontmoetingen', grensoverschrijdende werkgroep van Grenzeloze Schelde. De komende maanden vormt ze één van de pijlers in het project O!Canal (zie activiteiten pg. 12)

De Zeeuwse ontwikkeling staat op een kruispunt: kiest de Zeeuwse politiek met de aanleg van de Westerschelde Containerterminal (WCT) bij Vlissingen toch voor 'Zeeland distributieland'? De Zeeuwse Milieufederatie (ZMF) pleit voor een economie die past bij de Zeeuwse waarden van rust, ruimte, landschap en natuur. En wat blijkt? Aan natuur en landschap vallen harde pegels te verdienen.

De rechter verwees anderhalf jaar geleden de plannen voor een WCT naar de prullenbak. Maar de Zeeuwse politiek wil van geen wijken weten. Zij verkent opnieuw de kansen voor een 'world class' terminal. Met de WCT komt de groen blauwe oase, die de Zeeuwse Delta is, onder grote druk te staan. Nieuwe infrastructuur wordt aangelegd, wegen slibben dicht en distributiecentra snoepen ruimte op. Omdat de ZMF een groene, duurzame toekomst voor Zeeland wil, liet ze het adviesbureau KPMG de mogelijkheden voor zo'n toekomst onderzoeken.

Groen blauwe oase levert op

KPMG stelt dat de natuur een belangrijke waarde heeft voor de regionale economie. En die waarde blijkt veel groter dan steeds is verondersteld. Toeristen leveren niet alleen geld op, ook de uitstraling van hun aanwezigheid op andere sectoren, zoals de horeca, de handel, de dienstverlening en de bouw, is groot. Het bedrag dat met de bezoekers binnenkomt, wordt daardoor anderhalf maal zo groot. Zo is berekend dat het totaal van de toeristische bestedingen in de Brabantse Kempen 180 miljoen euro is. Met het vermeerderingseffect komt dat neer op 270 miljoen euro. Groene gebieden, zoals de Zeeuwse groen blauwe oase, trekken dus geld aan. Voor Zeeland ontvouwt zich een duurzaam economisch en ecologisch perspectief, waarin natuur, landschap, water, rust, ruimte en duisternis cruciale waarden zijn.

Negatieve impact WCT

Daarmee onderscheidt Zeeland zich van de verstedelijkte omgeving die als een hoefijzer om de Delta ligt. Een investeerder met oog voor duurzaamheid zal er wel voor waken om in te teren op dit kapitaal. Een WCT heeft dan ook een kannibaliserend effect op de economische en ecologische potenties van de groen blauwe oase, zo stelt KPMG in "Licht op Zeeland". Bovendien kenmerkt de keuze voor 'Zeeland distributieland' zich door een geringe toegevoegde waarde en lage werkgelegenheid.

Duurzame recreatie

Zeeland verdient dan beter. Uitgangspunten daarbij zijn duurzaamheid, Zeeuwse waarden en arbeidsintensiteit. Uit de economische analyse van KPMG blijkt dat er grote economische potenties zitten in sectoren als toerisme en recreatie, cultuur, zorg en landbouw en visserij als basis voor de voedingsmiddelenindustrie.

Omdat een goed lopende recreatie een heleboel andere sectoren economisch meetrekt, pleit de ZMF voor een duurzame recreatiesector. Daarvoor is een kwaliteitsimpuls nodig. Dat kan onder meer worden bereikt door de ombouw van campings naar parken met recreatiehuizen op plekken waar natuur en landschap er niet onder lijden. Zo zou de omzetting van een campingbedrijf van 900 tentplaatsen naar een park met 300 huizen een forse impuls opleveren, zowel wat kwaliteit als werkgelegenheid betreft. Andere acties zijn: hoogwaardige hotels in Vlissingen en Cadzand, een kuuroord in Domburg en de bouw van een groot Delta-aquarium. Enkele omzettingen leveren al evenveel directe werkgelegenheid op als een WCT.

Vergrijzing als motor voor werkgelegenheid

Verder heeft Zeeland een sterke gezondheidssector die goed is voor 15% van de arbeidsplaatsen. De ZMF ziet zorg en vergrijzing als kans om een aantal instellingen naar de regio te halen die extra werkgelegenheid creëren. Mogelijkheden zijn een zorgressort voor ouderen in de nabijheid van boerenbedrijven of het ontwikkelen van privé-klinieken gekoppeld aan de aanleg van nieuwe landgoederen.

Als alle actieplannen worden uitgevoerd verwacht KPMG een structurele werkgelegenheid van 1100 volledige arbeidsplaatsen.

Tjeu van Mierlo,
directeur Zeeuwse Milieufederatie

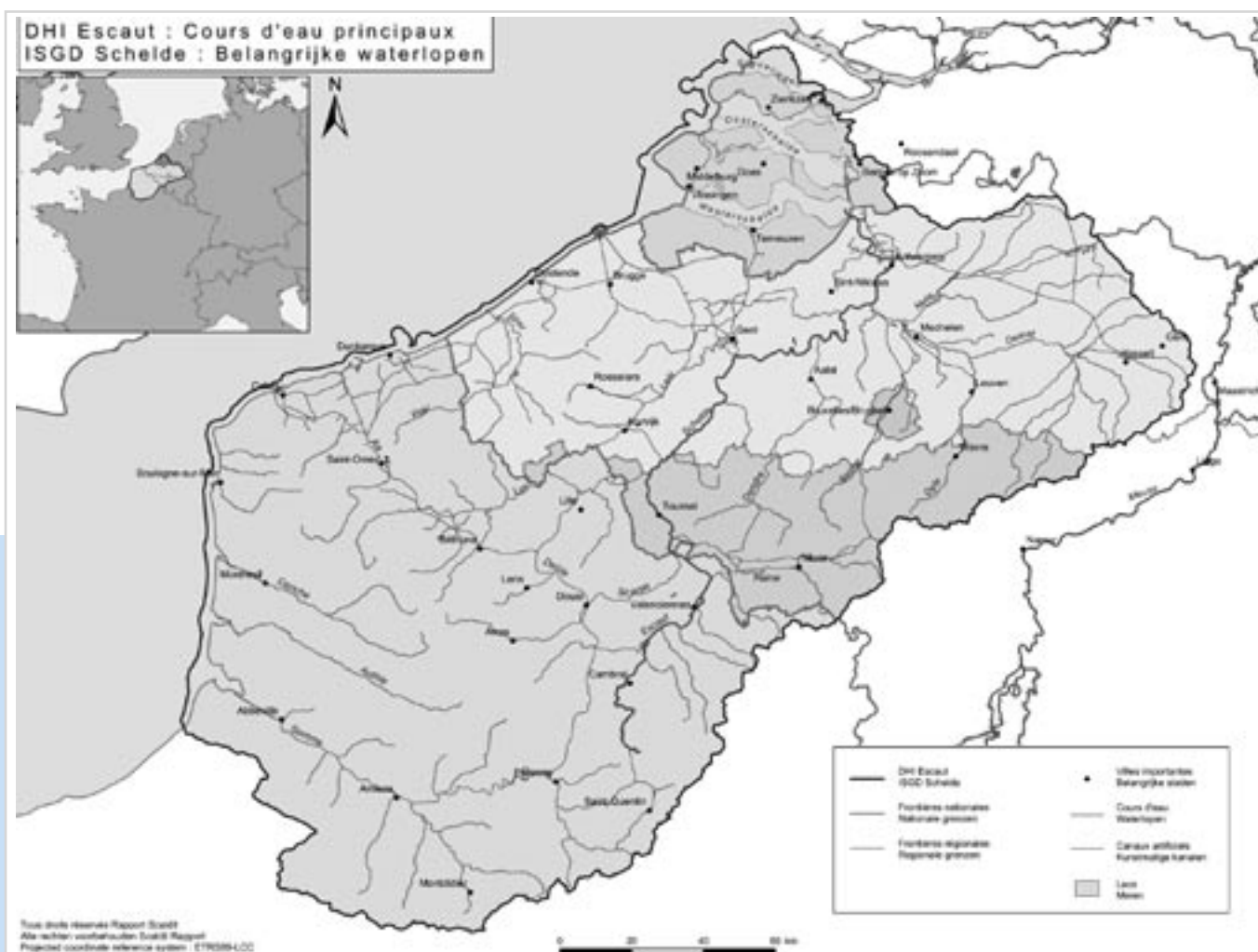
"Licht op Zeeland"
is voor 10 euro te
bestellen bij de ZMF,
tel. +31 (0)113 23 00 75
of tvmierlo@zmf.nl

Van 1 januari 2003 tot 31 december 2004 was Annick Delelis voorzitter van de Internationale Scheldecommissie (ISC). In deze periode heeft de ISC geprobeerd om een echte coördinatie tot stand te brengen in het kader van het internationaal stroomgebiedsdistrict van de Schelde, opgericht in december 2002 bij de ondertekening van het Scheldeverdrag. Een van de belangrijkste doelstellingen is het uitwerken van een coherente en homogene visie over het waterbeheer in het stroomgebiedsdistrict. Nu haar mandaat ten einde is, vroegen we haar een balans op te maken van die twee jaar voorzitterschap.

Annick Delelis, een (a)typische voorzitter ...

Annick Delelis is zelf Française, maar haar ouders zijn van Waalse en Vlaamse komaf; de Schelde zit haar in het bloed. Zij is zowel onderzoekster als lesgeefster in de plantkunde aan de Faculteit Farmacie in Rijsel. Ze is zeer actief in het verenigingsleven (oud-voorzitter van Nord-Nature, federatie van de milieuverenigingen in de Nord) en zet zich in voor de 'Wereldtuinen' waar natuurlijke geneesmiddelen ontwikkeld worden. Tenslotte was ze ook voorzitter van de raad van bestuur van l'Agence de l'Eau Artois-Picardie.

Die rijke achtergrond geeft haar een originele benadering van de Scheldeproblematiek: vanuit een sterk persoonlijk engagement, waarbij consensus een streefdoel is, heeft ze zich heel erg ingezet voor het herstel van de Schelde.

De ISC speelt een essentiële rol in de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water

Dankzij een weliswaar beperkt, maar efficiënt secretariaat (4 personen), en dankzij het Scalditproject is de Scheldecommissie er volgens Annick Delelis in geslaagd een voorbeeldige strategie uit te tekenen om de Kaderrichtlijn Water in de praktijk om te zetten.

Oude problemen ... maar een nieuwe geest

De administratieve verschillen die eigen zijn aan elk gewest of land, de regeringswissels in België, plaatselijke belangen die soms meespelen en het gebrek aan financiële middelen bij de ISC maken dat de besluitvorming en het vorderen van de projecten maar langzaam opschieten.

Toch is er beetje bij beetje vorm gegeven aan een echte 'bekkencultuur', o.m. dankzij een overvloed aan ideeën en de goede wil van de betrokkenen. Vandaag is het Scheldedistrict voor alle partners van de Commissie wel degelijk een realiteit.

Ondanks het feit dat de ISC geen beslissingsbevoegdheid heeft (die blijft bij de landen en gewesten), heeft ze volgens Annick Delelis tegenwoordig wel degelijk invloed. De voorstellen van de ISC lagen ter discussie en werden al dan niet opgenomen door de directeurs van alle betrokken partijen.

Onvoldoende onderzoek

Volgens Annick Delelis is het huidig wetenschappelijk onderzoek, zowel op ecologisch, economisch als sociologisch gebied, onvoldoende aangepast aan de nood aan informatie en kennis bij de beheerders van het Scheldebekken.

Ook de opsplitsing tussen waterbeheerders, inrichters en onderzoekers is nefast. De uitbouw van een aangepast onderzoek dat kan antwoorden op de vragen van de betrokkenen bij de waterproblematiek, wordt absoluut onmisbaar als men tegen 2009 daadwerkelijk een goed beheerplan voor het district op tafel wil leggen.

Bovendien moet er een meer globale visie op het ecosysteem zijn. In dit kader hoopt Annick Delelis op de inrichting van een grensoverschrijdend Scheldenatuurpark, een grensoverschrijdend waterobservatiecentrum voor de watervoerende Carboonlaag en een bilaterale commissie voor de watering.

De werking van de ISC

Het **voorzitterschap** is elke twee jaar hernieuwbaar en wordt aangeduid op voorstel van de afgevaardigden van alle partijen die het Scheldeverdrag ondertekenden. Het gaat om een vrijwillige functie.

Momenteel telt het **secretariaat** twee secretarissen, Arnould Léfébure en Michel Bruyneel, respectievelijk gedetacheerd door de Agence de l'eau Artois-Picardie en het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Ze kunnen rekenen op drie medewerkers, onder wie een tolk.

Het coördinerend werk voor de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water werd ontwikkeld in de schoot van de 13 groepen van het **project SCALDIT**. Buiten de bijeenkomsten van deze projectgroepen (samengesteld uit verschillende 'waterexperten' – o.a. de NGO's – leden van de ISC), werkte Scaldit ook via werkateliers en organiseerde het sinds juli 2003 twee seminars.

... en openbaarheid naar het publiek

Tijdens haar mandaat heeft Annick Delelis geprobeerd om de ISC bekend te maken bij de onafhankelijke betrokken partijen, waaronder de NGO's. Tot nu werd onvoldoende naar hen geluisterd en met hun standpunten rekening gehouden. Maar vanaf 2005 zouden ze vaker moeten worden aangesproken. Het is dan ook nodig dat ze hun ervaring verder uitbouwen (meer bepaald op gebied van communicatie naar het publiek), waarvoor ze dan ook meer financiële en logistieke middelen zouden moeten krijgen.

En in de toekomst?

Annick Delelis is hoopvol voor de toekomst, vooral omdat de jonge generaties steeds gevoeliger zijn voor het belang van het leefmilieu

en in het bijzonder van water. Overigens veranderde de laatste jaren de visie (en het beheer) van de waterbeheerders: nu doet men aan ecologische inrichting van de oevers van waterlopen, ontwikkeling van groene en blauwe basisstructuren, gebiedsinrichting met meer ruimte voor het water en de natuur, ...

Interview door Olivier Goubault en Gert De Smedt

Plenaire vergadering van de ISC op 21 december 2004

Op 21 december 2004 vond in Middelburg de 12de plenaire vergadering plaats van de Internationale Scheldecommissie.

Grenzeloze Schelde, in samenwerking met haar leden, de belangrijkste milieufederaties en -verenigingen van het Scheldebekken, heeft er een kritische balans voorgesteld van de werking van de Commissie, van de participatie in het pilootproject Scaldit en concrete voorstellen gegeven voor verbetering hiervan. De teksten zijn terug te vinden op onze webstek www.grenzelozeschelde.be/NL/international_advies.htm

Nieuwe voorzitter van de ISC

Tijdens deze vergadering duidde de Waalse delegatie de opvolger aan van Annick Delelis: Damien Yzerbyt zal voor de periode januari 2005 december 2006 als voorzitter van de Internationale Scheldecommissie zetelen. Naast zijn functie als volksvertegenwoordiger in het Belgisch federaal parlement is Damien Yzerbyt sinds 2001 schepen in Moeskroen, waar hij o.a. bevoegd is voor Stedenbouw en Landinrichting. Hij vertegenwoordigt zijn stad bij de intercommunale IPALLE.

Wij wensen hem bij deze veel succes!

Water in de Stad

'Water in de Stad', een thematische werkgroep van Grenzeloze Schelde (GS-ESF), wil aan de hand van studiedagen, seminars en terreinbezoeken verschillende concrete oplossingen voor / voorbeelden van beheer van regenwater in stedelijk gebied illustreren. Ditmaal richten we onze schreden naar Leuven en Louvain-la-Neuve om na te gaan hoe een 'oude' en een 'nieuwe' stad met de problematiek omgaan. Deelnameprijs bedraagt 50 euro pp (verenigingen en studenten genieten een verminderd tarief van 30 euro).

Inlichtingen en inschrijving bij Grenzeloze Schelde / Water in de Stad
tel. 02 201 08 08 of via desmedt@gs-esf.be

Opleidingscyclus 'Schelde-estuariumgids'

Grenzeloze Schelde werkt mee aan een grensoverschrijdende opleiding tot Schelde-estuariumgids. Als deze nieuwsbrief verschijnt, is de eerste cursusdag 29 januari van de opleidingscyclus 'Schelde-estuariumgids' net voorbij. Nog 7 zaterdagen in Vlaanderen (begin 2005) en 5 cursusdagen in Zeeland (najaar) zullen een 90-tal cursisten een intensieve en gevarieerde opleiding / bijscholing kunnen volgen m.b.t. alle aspecten van het Schelde-estuarium: milieu, natuur, landschappen, overstromingen, veiligheid, toegankelijkheid, cultuur, historie, economie, landbouw, scheepvaart en recreatie. De opleiding vindt plaats op meerdere locaties langs de Schelde en soms tijdens een boottocht. Deze opleiding tot Schelde-estuariumgids is een organisatie van Scaldisnet samen met het Centrum voor Natuur- en Milieueducatie, Natuurpunt en De Milieuboot, met de steun van de Waterwegen en Zeekanaal nv, afdeling Zeeschelde en het Schelde InformatieCentrum. Deelnemers betalen 200 euro voor de volledige cyclus, 25 euro per lesdag. Misschien kan je er nog bij? **Voor meer info kan je terecht bij Scaldisnet op 02 201 10 50 of scheldegids@scaldisnet.be.**

Milieueducatieve boottochten voorjaar 2005

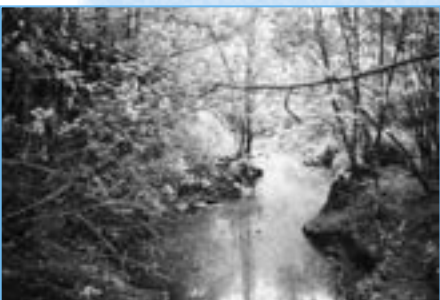
In Wallonië vaart **Cours d'Eau** (educatieve werkgroep van GS-ESF voor de Franstalige Gemeenschap) van 13 tot 15 april op de Bovenschelde (Doornik), van 18 tot 22 april op het Centrumkanaal (Berger - La Louvière) en van 25 tot 29 april op het Kanaal naar Charleroi. **Info en inschrijvingen op 02 206 12 04, info@coursdeau.be, www.coursdeau.be**

Op zondag 24 april kunnen individueel geïnteresseerden op elk uur (van 11u tot 18u) inschepen (Ittre of Tubeke) voor een boottocht met Cours d'Eau, met de steun van de Intercommunale van Waals-Brabant (IBW). Deze boottocht kan gekoppeld zijn aan een bezoek aan het nieuwe zuiveringsstation van Tubeke of de verbrandingsoven van Virginal. **Info bij de IBW op tel. 067 21 71 11.**

De **provincie Vlaams-Brabant, dienst Leefmilieu** biedt op het Kanaal Leuven-Dijle Milieu- en Natuurboottochten aan, van 11 april tot en met 14 mei (ook op zaterdag). Deze boottochten kunnen gecombineerd worden met een wandeling in Leuven langs de Dijle of in het moerasgebied Torfbroek in Kampenhout.

De **milieuboot** vaart dit voorjaar, van 8 maart tot en met 10 juni op de Zeeschelde, de Bovenschelde en het Kanaal Kortrijk-Bossuit vanuit verschillende op- en afstapplaatsen. Vooral in het weekend is nog plaats voor verenigingen, milieuraden, individueel geïnteresseerden,... om een 'Tocht over Water' mee te maken. Tijdens deze vaarperiode staat de milieuboot ook ter beschikking van verenigingen of lokale besturen voor een eigen activiteit in verband met natuur en/of milieu, al dan niet in samenwerking met De Milieuboot vzw.

Info en inschrijvingen op 053 72 94 20, info@milieuboot.be, www.milieuboot.be

Grenzeloze Schelde

Openingsuren secretariaat:
ma - vr: 9.30u - 17.30u
Akenkaai 2bis, 1000 Brussel
Tel. 02 201 08 08

Zoektocht naar een rivier

Coördinatie Zenne biedt 2 nieuwe wandelgidsen aan: in het Gravenbos in Zemst maak je kennis met enkele zijbeken van de Zenne en het nabijgelegen Zeekanaal Brussel-Schelde. In Lembeek ga je op zoek naar de oude en de nieuwe Zenne en de natuur die zich er rondom herstelt. **De folders zijn te koop tegen 0,50 euro in het Info- en Documentatiecentrum van de Zenne, tel. 02 206 12 03.**

O!Canal

Onder de naam "O!Canal" slaan Grenzeloze Schelde, CANAL (Fr.), La Maison de Léaucourt (Wall.) en de gemeente Spiere-Helkijn (Vl.) de handen in elkaar voor een grensoverschrijdende samenwerking rond het Spierekanaal - Canal de Roubaix en de waterlopen die het verbindt: de Bovenschelde en de Marque. Dit communicatie- en animatieproject loopt met de steun van Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Zowel begeleide wandelingen, grensoverschrijdende milieueducatieve boottochten, een fietshappening en een publicatie zullen uitgewerkt worden. **Voor meer informatie: Grenzeloze Schelde, tel. 02 201 08 08, info@gs-esf.be.**